

EL NOM "AMÈRICA"

MAQUINACIÓ DE FERRAN II

Proper el 5e centenari de l'arribada de Colom a les Antilles d'una forma oficial i amb la Creu i la senyera de Castella isades, serà bo de pensar i revisar alguns dels tòpics de la Història també oficial.

Un d'ells: el nom del Continent Occidental es deu a la suplantació per part d'Américo Vesputio de la personalitat del primer Almirall del Mar Oceà. No fou així.

La conclusió o conseqüència del que anem a exposar és que si Amèrica no s'anomena Colòmbia es deu a una maquinació tergiversadora per part de la cancelleria de Ferran II a partir de 1507, sino d'abans sense que Vesputio hi tingués intervenció.

Anem per parts. Vesputio publicà innocentment en 1503 a París la relació del seu tercer viatge, en la qual s'informa de la línia equatorial. Per primera vegada es demostra l'evidència dels antípodes, homes que caminen cap per vall, respecte dels europeus i dels antillans. Això no és sols un nou territori, això és una commoció en tot el món de la cultura i de les cancelleries. Colom no ho havia pressentit i segurament en morir al 1506 no va arribar a temps a copsar-ho o ho va considerar deslligat de la costa asiàtica, a la qual ell cregué, fins a la mort, haver arribat. Cal creure que tenia coneixement de la troballa del Brasil en 1500 per Álvarez Cabral i que volia ignorar la de Vasco de Gama en 1497 de la Índia veritable. I en no connectar els tres fets —la Índia de Vasco de Gama, el Brasil d'Álvarez Cabral, els antípodes de Vesputio— amb les seves descobertes, Colom es mantingué en l'error. El món de la cultura tampoc arribarà a veure-hi clar i els nous països eren cobejats pels sobirans de Portugal i Castella lligats pel tractat de Tordesillas.

En reimprimir-se el 1504 la relació de Vesputio, com a títol a primera pàgina apareix en grans lletres "*Mundus Novus*", o sigui, "*Món Nou*". Però de cap manera tenia el sentit de lligar-ho amb les descobertes colombines "soi disants" asiàtiques. Més que una *nova terra* es tractava d'un nou ambient, una nova ecologia, usant la paraula "*Món*" en el sentit en que l'utilit-

zem quan diem el "*món de l'art*", "*el món marítim*", etc.

O sigui, Món Nou o Món dels Antípodes. Fins aquí no hi ha usurpació per part de ningú, ni es dona cap nom personal a les terres descobertes. Tenim onze edicions llatines amb aquest títol de *Mundus Novus* fins a 1506 i una portuguesa de 1506, i una altra de francesa de 1508, escrites també en llatí, però suprimint en aquestes "*Mundus Novus*" per afirmar *costa del Sur pel Rei de Portugal descoberta*,⁽¹⁾ i "*Camins dels portuguesos i lusitans en la Índia i en la Índia d'Occident*", en l'altra⁽²⁾. Les edicions alemanyes de 1505 a 1508 (catorze en total) en substituir *Novus Mundus* per *nüw insulen und landen* (noves illes i països) comencen a unir descobertes castellanques (Colom i Vesputio) amb les portugueses (Cabral).

Tot això a Castella li relliscava en els anys alienats de Joana la Boja i de Felip el Bell, expulsat que fou Ferran II, destinatari de la primera carta de Colom. Però Ferran II, una vegada regent de Castella en 1507, mort Felip el Bell, vol acabar amb els drets dels hereus de Colom, fonamentats en les capitulacions de l'Almirall i la Corona. Una sobirania més poderosa que Castella i possible rival n'hauria sorgit enllà de l'Oceà. Les edicions múltiples del *Mundus Novus* (expressió equívoca) i les reimpressions en alemany que feien la síntesi de les descobertes en illes i terres, li donen, si no fós ja subvencionat i promogut per ell, la clau per desplaçar científicament el contenciós territorial, deixant els hereus de Colom en el buit asiàtic, per inventar una terra nova amb un nom que res tingué a veure amb Colom.

A l'abast de Ferran II hi ha l'escola de cosmògrafs de Saint-Dieu en terres de la seva consogre Maria de Borgonya.

El 1507 Waldsemüller, un d'aquells cosmògrafs, publica un Mapa Mundi de grans dimensions. En ell apareix, independentment de l'Àssia, una gran illa allargada de Nord a Sud, en la que tendenciosament s'afirma en lletres destacades: "Aquesta terra fou descoberta per ordre del Rei de Castella", ignorant l'aportació i amb la falsedat "del Rei", ja que fou la Reina Isa-

bel la protagonista de la gesta. A més, el fullet explicatiu del mapa ignora les cartes de Colom (amb tota certesa conegudes per Waldsemüller) per insertar la de Vesputio i es fa constar la dedicatòria al consogre Maximilià d'Àustria, i una eídico en francès a Ferran II. És també una falsedat pels coneixements de l'època aquesta illa, com ho prova que no es repeteix en cap mapa posterior. Es dona, però, la paradoxa que és una genial intuïció de com era la realitat. És a aquesta gran illa inexistent i allí inventada a la que Waldsemüller —en base a l'argument que si Europa, Àssia i Àfrica tenen nom de dona, no hi ha obstacle (acusació no demanada, acusació manifesta) per designar-la amb el nom feminitzat del descobridor "Amèrica". Si no era Àssia, si era Amèrica, quins drets podrien tenir els hereus de Colom, quan el progenitor sempre havia parlat de la Índia?

Múltiples edicions i l'eufonia del nom donaren l'èxit a la combinació dins l'Europa cuita, però no tant a Espanya, on pel confusio-nisme de l'època, cristalitza la denominació de les Índies Occidentals fins a l'emancipació.

Si l'obra de Waldsemüller hagués estat purament científica i no "dictada", la gran illa hauria perdurat en els mapes immediats posteriors, però unclús el mateix Waldsemüller, en publicar deu anys més tard, mort ja Ferran II, quan els nous descobriments anaven corroborant el seu invent de la gran illa, la suprimeix i, com pedit —més ben dit, lliure de presions—, inclús el nom d'Amèrica n'és absent, quan precisament ell l'havia promogut.

Crec que no cap altra demostració més convincent per a tota persona que compari els mapes d'aquells anys i els sincronitzi amb els de la regència a Castella de Ferran II des de 1507 i la seva mort en 1516.

Si el nom d'Espanya neix a Empúries per l'ocupació romana, el d'Amèrica nasqué en la ment del Compte de Barcelona Ferran II.

Agustí Palau Claveras

(1) "De Ora antartica per Regem Portugallie pridem inventa".

(2) "Itinerarium Portugallensium e Lusitania, (sia per Castella), in Indiam et inde in Occidentem".